



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1648. Soc. 109.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

splendidum munus. Cùm Reçtor Collegii Portuensìs nominaretur, in eam tristitiam incidit, ut levandus fuerit, ne mœrore animi vitam perderet. Erga egen-
tes viduas, & cæteros pauperes arsit flagranti charitate, multisque solatio fuit
corrogatâ à locupletibus stipe. Ejusmodi auxiliis præstò fuit Domui Professæ.
Magnopere laudandus, quòd nostrorum hominum virtutes & facta in ultrama-
rinis missionibus laborantium ab oblivione vindicaverit; partim enim mandavit
typis, partim manuscriptis, quæ mihi sæpe fuerunt subsidio.

13. Collegium D. Antonii Gabrielem Ramum Granatensem, Coadjuto- Gabriel Ra-
rem pharmacopolam, virum multæ prudentiæ & charitatis præsertim adversus mus.
infirmos. Obedientiæ cultor exactus, orationi deditus, sanctissimo Eucharistiæ Sa-
cramento devotus. Obiit 15. Novembris. Quartâ verò Decembris idem Collegium P. Franciscus
Reçtorem suum amisit P. Franciscum Amaralium nobili loco ex parentibus lo- Amaralius.
cupletibus natum. Rei paternæ hæres ex asse fuit. Idcirco ipse, & alius ejus
frater erga Collegium Conimbricense munifici fuerunt. Benefactori nostro per
universam Societatem ad aram semel fecerunt sacerdotes, bis in Assistentia Lusi-
tana. Societatem toto corde dilexit.

14. Conimbrica 4. Junii Dominicum Fernandium Coadjutorem septua- Dominicus
genario majorem. Omnes illius venerati sunt obedientiam, cui cæco modo Fernandus
obsequebatur. Injunctam aliquando sat acrem pœnitentiam, cùm Superior
non determinasset, quot eam vicibus esset factururus; nam patebat ex re semel
peragendam, annis quinque cæcus obediens executus est, donec animadverte-
retur, ac dein supersedere jussus acquiescebat.

15. Matritum 29. Octobris P. Antonium Colassum Vidigueirensen in P. Antonius
diœcesi Eborensi. Animo generoso servivit pestilentia infectis Eboræ. Dein Colassus.
de pluribus annis egit Matriti Lusitanæ Provinciæ Procuratorem. In negotiis
tractandis eam prudentiam, dexteritatem, & virtutem præstulit, ut jure sit nu-
merandus inter pientissimos Religiosos, & optimos sanctæ paupertatis procura-
tores. Insignem Benefactorem, & bene meritum de hac Provincia vocabat
scheda, quæ lecta est in Collegiis ad faciendâ pro ipso solita facta, & preces.
Temporum deprehensus angustiiis, in qua desiderabat, non potuit mori patria,
nec inde in Lusitaniam facilis erat transitus.

16. Extra Lusitaniam P. Emmanuel Mendesijs adjutor spiritualis Porta- P. Emmanuel
legrensis ad Cœlos contendit Mazagoniæ in Africa, ultimâ die Octobris acuto Mendesijs.
morbo victus. Ibi erat cum P. Antonio Macedo, qui paucos post annos in
Sueciam missus cum Legato Lusitano initium dedit conversioni Reginæ Chri-
stianæ. Emmanuelis, de quo est sermo, mores erant sanctissimi. Ex corde lo-
qui videbatur, cùm vel rudimenta fidei explanaret, vel ad virtutem cohortare-
tur, & unicè velle circumstantium utilitatem. Cùm ægrotarent simul octin-
genti milites, & ampliùs, nacta est amborum charitas ingens theatrum. Eò
ventum est penuriæ excubiarum, ut Antonius noctu per mania discurreret excu-
biarum supplens vices. Emmanuel jussu Præfecti navigavit Ulyssiponem ad
comparanda militi infirmo subsidia; vix enim erat trahendæ vitæ cibus com-
munis. Regressus è Lusitania duabus navibus onustis omni ciborum genere
ægrotos, ac sanos recreavit. Ipse intra paucos dies morbo implicitus lecto af-
figitur. Testatus est Antonius, se hominem non vidisse, qui tam læto vultu
mortem exciperet, aut se tantâ curâ extremam ad luctam comparaverit. Omnes
ore pleno vocabant sanctum. Inter populi lacrymas ac singultus terræ man-
dabatur.

Annus 1648. Soc. 109.

1. Catalogus hoc anno defunctorum est sequens. Primâ Septembris die P. Obiit P. Anto-
Antonius Mascarenius, vir præclarissimus, ortus domo Illustrissimâ Ma- nius Mascare-
scareniorum, qui Societatem nostram Lusitaniam invexerunt. Patriam ha- nius,
buit Montem majorem novum, ubi quondam hauserat primam lucem S. Joani-
nes
O o 3

nes à DEO. Purificata Virginis die anno 1578. nostræ se familiæ dicavit Eboræ ætatis anno decimo quinto. Vix Grammaticæ didicerat prima rudimenta. Apud nos tum Latinitati studuit, tum scientiis necessariis ad gradum Professorum.

2. Post absoluta litterarum studia, continuavit religionis magistratus per omne, quamvis longum, vivendi tempus. Ante nuncupatam solemnem professionem gubernavit Eboræ tirones; dein Ulyssipone. Tum fuit Rector Collegii Conimbricensis, Provincialis, Assistsens P. Claudii. Restitutus Lusitanæ rexit domum Professam Ulyssiponensem: iterum Provincialis, mox Provincie Visitator, rursus Conimbricensis Rector. Bis deinde Vice-Præpositus Ulyssipone, quater Vice-Provincialis nominatus. Tandem creatus Provincialis, cum jam vires labori non essent, post administrationem brevem onus deposuit in alterius humeros.

3. Hæc retuli, non quod putem maxima; sed quoniam indicant, quantus vir fuerit, qui sine justa querela tot obierat magistratus. Vitæ fuit innocentissimæ; neque dubium, quam gratiam accepit in baptisinate, conservasse ad postremum anhelitum. Prudentia in rebus agendis erat omnibus admirationi. Facies modestissima, & sermo perhumanus nihil præter Deum spirabant.

4. Exactissimus virtutum omnium cultor etiam postremis annis nihil, quamvis minutum, in exercendis virtutibus omittebat. Levatus omni magistratu, si linteolo, si indigeret acu, aut chartæ folio, tironis adinstar accedebat Ministrum, vel Rectorem, petens facultatem ad eam rem in officinis querendam. Constituta per nostras leges orationis, examinis, aliorumque spiritualium tempora firmiter explebat, omni posthabito negotio. In longis itineribus, tanquam si domi esset, eadem observabat.

5. Iter faciens vel Romæ in Lusitaniam diebus singulis operabatur missæ sacrificio. Stipem corroganti negavit nunquam. Supra modum exotus est de tractionem. Nullus tam pravus fuit, qui vindictæ appetentem animum in eo latere suspicaretur. Vir talis, tantusque, Dilectus Deo, & hominibus, morti vicinus immodicè cœpit pavere, considerando rationem dandam supremo Judici. Percontanti, cur se affligeret? cum tam bene paratus esset ad æternitatis iter; respondit: mi Pater, tot annis fui Superior, angit animum meum cogitare, an dissimulaverim, aut indulserim plus iusto. Imò, adjecit sacerdos, Vestra Reverentia severè se habuit, restrinxit semper. Cui Mascarenus: me modò non affligat, quod restrinxerim, sed si indulgi. Quo verbo satis ostendit, quàm timendum sit regentibus iudicium, quod iis fiet durissimum, ut habent sacræ paginæ. Illius mors quidem plena suavitatis, omnibus, qui hominem noverant, non tam sibi dolenda, quam illi invidenda videri potuit; licet timeant: plerumque enim timent magis, quibus minus est, cur timeant.

Alphonfus de Valle,

6. Alphonfus de Valle Coadjutor Conimbricæ 6. Martii, natus in dicecœsi Bracharensi parentibus egenis: vitam alendi causâ petiit Ulyssiponem, artem tonsoriam ibidem doctus, credebatur per eam facilem parere aditum in sacram familiam Capuccinorum. Per id tempus, quo sub Magistro discipulum agit, contigere multa evidenter ostendentia ipsum DEO curæ fuisse. Tentatus ab impudica muliere, Josepho similis, pallium reliquit in ejus manu, & se fugâ subtraxit periculo. In Tago naufragans Angelum Custodem sub pueri specie subtraxit periculo. In Tago naufragans Angelum Custodem sub pueri specie subtraxit periculo. In Tago naufragans Angelum Custodem sub pueri specie subtraxit periculo. De victu suo dabat pauperibus. Novam induerat vestem, cum videt lrum seminudum ad portam Domus prætereuntem, advocat, suâque veste illum contegit. Ad nos venit excultus virtutibus, eas multis incrementis aucturus.

7. In tirocinio necessum fuit modum figere Alphonfi fervori, postquam à Magistro compertum, quod sæpe crudelem in morem, ut in sæculo assueverat, tergum flagris cruentasset. Scholasticos nostros suspiciebat tanquam dominos suos, solitus dicere, illos esse viros nobiles, se de plebis facie; se religionem inivisse, ut ipsis serviret: propterea coram illis nec sedere, nec audebat caput cooperire. Non semel evenit, ut comitans aliquos de nostris ad monachorum

chorum cœnobio interrogaretur, cujus facultatis cathedram occupet? nam ex persona, & prudenti sermone ejusmodi aliquid coniecere. Subridens, quid, ait, mei Patres dicitis? Sum laicus in mea religione, & rusticus, servio in culina, & in aliis Domus officiis.

8. Quam generose seipsum vicerit, sequens docet eventus. Scholasticus sæcularis vix sumptam Eucharistiam evomit. Citò currens Alphonsus vomitum catino exceperat. Dubitatum, an ibi esset panis cœlestis. Adhuc jejunus erat Alphonsus; igitur motus Numinis reverentiâ, ingreditur sacellum divi Antonii, tunc vicinum sacro vestiario, fusâ in Cœlum oratione, intrepide labris admovet catinum, ac vomitum totum absorbet. Multis ille virtutum documentis insignitus, jure merito ab omnibus, qui noverunt, vir sanctus, ac perfectissimus Religiosus audit.

9. Ulyssipone in Domo Professa 7. Decembris P. Joannes Mattius, Ulyssiponensis, vir doctissimus. Scientias cum splendore docuit qua Conimbricæ, quâ Eboræ, ubi primariam Theologiæ cathedram illustrabat, illustratus & ipse Doctoris gradu. Post alios ordinis magistratus multâ prudentiâ gestos, moriente Nonio Mascarenio anno 1637. qui Romæ Assistentis erat, ad id munus evocatur. Mortuo P. Mutio rediit in Lusitaniam Provinciæ hujus Visitator. Prominebat in eo singularis demissio, ardens obediendi desiderium, imperandi nullum. Aliorum molestiis, plûs quàm suis, affligebatur. Familiare fovit, & multum cum Deo commercium. Scrupuli sic vexarunt, ut martyrii vices agerent. Olim jussu Regis à secretis fuit Francisco Castrio Inquisitori Generali, cum lustraret Lusitanæ Inquisitionis tribunalia.

10. In Collegio divi Antonii Coadjutor eximie charitatis Antonius Pin-
tus. Dum assistit continuus sacerdoti nostro perniciosâ laboranti febre, hæsit
pestilens malum, ac vitâ fraudavit 13. Octobris. Ibidem 25. Maji phthisi con-
tabuit P. Petrus Ferreira, Ulyssiponensis: venerat ex India cum Aveirensi co-
mite. Laborum tolerantia in eo singularis.

11. Morbi exitiales Conimbricam urbem implicuerant. Interdiu, no-
ctûque non pepercerunt nostri laboribus in succurrendo ægris, & morientibus.
Pauperibus largâ subvenit elemosynâ Collegium. Medicamenta duntaxat è
nostro pharmacopolio sunt æstimata aureis non minis septingentis.

12. Duo sacerdotes Olivensæ tanto studio incubuerunt juvandis mili-
tibus, & populo, ut omnes flagitaverint à Rege, aleret ea in arce duos de Socie-
tate, dum ibidem non ædificaretur Collegium. Per id tempus noctu Castel-
lanus summo silentio ingreditur arcem. Quando oppidani, & præsidarii sen-
serunt, jam erat in arcis visceribus. Ubi ad arma est conclamatum, tanto furo-
re Lusitani adversus hostem irruere, ut ipse sit coactus retrò cedere, ac desere-
re magni momenti arcem penè captam. Joannes Menesius Præfectus inter ar-
eandos hostes duodecim accepit vulnera: hic Ulyssiponem proficiscens in no-
stro Eborenfi Collegio exceptus hospitio: Academia multis versibus ejus mili-
tarem virtutem ad Cœlum evexit.

13. Villævisosa D. Francisci Xaverii sodalitas est instituta. Hoc, vel se-
quenti anno in Portu Medicorum sub patrocinio divorum Cosmæ, & Damia-
ni, ac scholasticorum sub Conceptione B. Virginis erectæ sunt Congregationes
in templo nostro. E Collegio Bracharenfi excurrerunt per Interamensem
provinciam quatuor sacerdotes verbi divini præcones. Decimâ tertiâ Maji re-
nunciatus est Provinciæ Præpositus P. Petrus Rochia.

14. Assumptæ in cœlum Virginis die Lusitani pulso Batavo Loandam in
Angola receperunt. Salvatorem Corream Classis Præfectum comitati sunt PP.
Philippus Francus, & Antonius Coutus, qui nauticis operis cum in mari, tum
in terra utilissimi fuerunt. Urbe captâ coeperunt incolere nostrum Collegium,
cujus ædificii facies erat miserrima, multa diruta, cuncta sordibus spurca. P.
Philippus eas curas applicuit in reficiendo, & mundando Collegio, ut paucis
mensibus sit antiquæ formæ restitutum.

15. Gar-

15. Garcia Guipacus Rex Congi Lusitanis & nostris infensissimus, expta Loandæ nuntio, & mutatis rebus, timere cœpit meritas poenas. Præfectus enim, Rege Dongano fidsimo Lusitanis vocato cum suis, bellum indixit Congensi regno. Ne bellum vastaret ejus ditionis populos, sine mora alium, atque alium Legatum ad Præfectum misit, pacem orans. Enixissimè rogavit P. Dominicum Cardozum, onus fumeret adeundi, ac placandi Præfectum. Sciebat enim Societatis homines non curare illatas injurias. Concessa est pax ea sub conditione, ut insula urbi proxima in posterum foret ditionis Regum Lusitaniæ: redderet Lusitanis mancipia, quæ in ipsius regnum etiam eo invitante transfugerant.

16. Missas litteras à Rege Joanne IV. ad Congi Regem tulit jussu Præfecti P. Antonius Coutus, magno apparatu à Rege exceptus; se reputavit felicem, quòd tanto honore ab Joanne afficeretur. P. Antonius substitit in eo Collegio, ubi duo incolæ numerabantur.

Annus 1649. Soc. II.

Visitator, &
alii in Angolæ
itinere capi-
untur à pi-
ratis.

Recepto Angolano Collegio, misit Provincialis novos incolæ, quatuor sacerdotēs, Visitatorem & Rectorem Emmanuelem Marium, Franciscum Cabralium, Petrum Coëlium, & Vincentium Paivam; tres coadjutores, Mathiam Soufam, Emmanuelem Fernandium, & Antonium Ferreiram. Conscensâ nave prætoria de sacramento vocatâ, sublati anchoris in altum proveci sunt 17. Junii, aliis navibus concomitantibus, quæ paulatim aliò direxere proram.

2. Multa fuerunt, quæ ab initio vectorum animis ingessere occultum metum alicujus infortunii. Dux navis vecors, tenax sententiæ suæ, quocunque res caderent. Gubernator, qui jam Indiam adiverat, tanquam vellet emendare pristinos ejus navigationis moderatores, à communi via deflexit. Ut iter sit faustius, solent ejus viæ gnari ad trigessimum gradum post æquatorem versus Promontorium bonæ spei cursum intendere: deinde versis prorsus descendunt ad gradum octavum, ubi est Angola. Non acquiescens Gubernator salubri consilio, superato æquatore, quin prædictos ad gradus accederet, in Angolam dirigit proram.

3. Haud multò post inducit navem in torrentem Zairi fluminis, qui violentus magnâ aquarum mole subit mare, intra quod per triginta leucas dulces conservat aquas, nec ejus torrens superatur, nisi acres venti compleant vela. Multus hic navigantibus labor fuit: passim jactæ anchoræ, sublatæ passim. Tandem post multos dies vicere moras ab flumine injectas.

4. Vigesima secundâ Octobris conspecti sunt duo myoparones Batavi. Nihil motus est iners Præfectus. Navis vehebat centum & septuaginta homines: abundabat armis, & nitrato pulvere. Batavus appropinquans displotit omnia tormenta; tria duntaxat è triginta Lusitanus Præfectus. Batavus navem impetit, ac sine multo certamine expugnat cum alia pari magnitudine illius socia. Stupuit pirata, vix credens fecisse, quæ fecerat.

5. Verùm DEus justus Judex punire voluit impios: nam ibant naves onustæ criminosis ex carcere ad remos detractis. Eos ad poenitentiam exhortari, erat surdis canere; adeò in suis vitiis obdurerant. Illud animos Patrum perculit, quòd Crucifixi simulacrum è collo nostri Emmanuelis Ferreiræ pendulum, revulsum cruce in foros concidit. Casum reputans, in cruce reposuit firmatum clavis, sed denuo delabatur, omen secuti postea infortunii.

Occiditur P.
Vincentius
Paiva,

6. Multa strages facta primo impetu per navis foros. Cum res esset mitior, & P. Vincentius de Paiva è Præfecti conclavi, quò se receperat, exiret, hareticus nostro indutum habitu videns transfixit pilo. Deinde cadentem alius calce projecit ad tormenti carrum; ibi vir piissimus, & à sociis vocatus Martyr, animam effla-